

Висновки. Отже, формування професійної спрямованості – досить місткий і складний процес. Тут ще чимало невіршених завдань. Необхідно створювати педагогічні умови для розвитку у студента стійкого позитивного ставлення до професії, задоволеності студентів своєю професією. У сучасних умовах динамічного розвитку професійних знань у зв'язку з вимогами про неперервну професійну освіту і постійне вдосконалення подальша розробка вказаної проблеми набуває все більшого значення. Її конкретне вирішення залежить від сумісних зусиль педагога і психолога як на стадії профорієнтаційної роботи у школі, так і в процесі професійного навчання.

Ці зусилля в основному зводяться до надання особистості компетентної психолого-педагогічної допомоги у її професійному виборі та до підтримки впевненості у цьому виборі протягом усього процесу навчання у ВНЗ. Звичайно, завдання це є складним, але важливим і благородним, адже її успішне вирішення допоможе людині запобігти перетворенню своєї майбутньої професійної діяльності на шлях без цілей і орієнтирів.

Література

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Зеер Э.Ф. Психология профессий : учеб. пособ. / Э.Ф. Зеер. – М. : Екатеринбург : Деловая книга, 2003. – 336 с.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
4. Психологическое сопровождение выбора профессии : науч.-метод. пособ. / [под ред. Л.М. Митиной]. – М. : Флинта, 2003. – 184 с.
5. Реан А.А. Социальная педагогическая технология / А.А. Реан, Я.Д. Коломинский. – СПб. : Питер. Ком, 1999. – 416 с.
6. Романовський О.Г. Формування спрямованості студентів на успішну професійну діяльність / О.Г. Романовський, Л.М. Грень, В.Є. Михайличенко. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2009. – 48 с.
7. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности. К философским основам современной педагогики / С.Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1986. – № 4.
8. Шадриков В.Д. Введение в психологию: мотивация поведения / В.Д. Шадриков. – М. : Логос, 2001. – 136 с.
9. Ядов В.А. Социальная идентичность / В.А. Ядов. – М., 1993. – 150 с.

МІНКОВА О.Ф.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У сфері освіти сьогодні відбуваються значні трансформації. Україна вступила в епоху знань, взявши за основу принцип навчання довжиною за життя, тобто безперервного навчання.

Ми не можемо залишитися осторонь від процесів реформування освіти, бо випускники вищих навчальних закладів мають орієнтуватись у колі економічних питань, оцінювати тенденції суспільного розвитку, самостійно визначати

свою позицію у змінах, що відбуваються, мати науковий світогляд, бути готовими до ефективної практичної діяльності.

У світовій практиці визнано, що освіта сприяє соціальній інтеграції громадян, знижує рівень злочинності та вирівнює наслідки соціальної нерівності, допомагає в боротьбі з бідністю. Інакше кажучи, безперервна освіта – це запорука стабільності суспільства.

Мета статті – висвітлити резерви активізації та підвищення результативності самостійної роботи студентів, важливу роль в організації якої відіграє формування раціональних заходів виховання культури розумової праці.

Що ж ми розуміємо під самостійною роботою студентів? Відповіді на це запитання мають різні нюанси, оскільки викладачі визначають самостійну роботу студентів, виходячи із власного життєвого та педагогічного досвіду. Питання самостійної роботи розглядалися у працях А. Алексюк, І. Дичківської, В. Щербини, В. Симонок та ін.

Одні з них вважають, що “самостійна робота студентів – це самостійна науково-дослідна робота, здійснювана під керівництвом викладача у різних формах роботи” [3, с. 6].

Інші ж говорять, що “самостійна робота у часі та просторі віддалена від навчального процесу і так само, як і позааудиторна, ведеться без безпосередньої участі викладача, його керований вплив здійснюється опосередковано – через інформаційно-аналітичне та науково-методичне забезпечення, у якому й відбувається концентрація досвіду (знань, умінь, способів діяльності) і способів його передачі (безпосередні вказівки – інструкції до дій)” [5, с. 2].

На нашу думку, самостійна робота студентів – це важлива форма навчального процесу під керівництвом і контролем викладача, у ході якого здійснюється творча діяльність, пов’язана з набуттям та закріпленням наукових знань, засвоюються нові навички пізнання, формується науковий світогляд і особистісні переконання щодо використання отриманих знань та вмінь у практичній діяльності.

Звичайно, ми не можемо недооцінювати необхідність самостійної роботи студентів під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, як і абсолютизувати її в позааудиторний час, скажімо, вивчаючи літературу, виконуючи індивідуально-дослідні завдання.

Проблема самостійної роботи – одна з найбільш актуальних у підготовці студентів у зв’язку з тим, що потік інформації, що постійно зростає з усіх спеціальностей, збільшує навчальне навантаження. Завдання вишу полягає в тому, щоб підготувати спеціаліста, який володів би не тільки певною сумою знань, але міг би й у подальшому самостійно поповнювати їх, удосконалюючи свою професійну підготовку. Самостійна робота передбачає пошук знань, їх осмислення, закріплення, набуття вмінь і навичок, узагальнення й систематизацію знань і відповідає завжди конкретній меті, завданням, формує необхідний обсяг знань, навичок та вмінь у вирішенні пізнавальних завдань. Самостійна робота – це активна пізнавальна самостійна діяльність; вона може бути наявною при за-

стосуванні викладачем усіх існуючих форм і методів. Однак найбільш повно вона здійснюється під час роботи студентів над літературою, аналізом статей, параграфів, розділів, виконанням різних видів вправ, написання творів, есе, при підготовці окреслених викладачем певних теоретичних питань, розробці власних програм лінгвістичного дослідження тощо [4].

Самостійну роботу можна визначити і як особливий вид фронтальної, групової чи індивідуальної діяльності студентів, яка здійснюється без безпосередньої участі викладача і характеризується великою активністю проходження пізнавальних процесів. Ця робота може здійснюватись як на лекційних заняттях, так і на практичних, лабораторних, позааудиторних (лінгвістичних вікторинах, орфографічних хвилинках, лексичних симпозіумах тощо). Така робота служить засобом підвищення ефективності процесу навчання і підготовки студентів до самостійного поповнення своїх знань.

Самостійна робота студентів вимагає від викладача ретельного її планування з урахуванням змісту і значення конкретної навчальної дисципліни, створення умов для ефективної організації самостійної навчальної роботи, науково-методичного забезпечення.

Хоч вона є організованою викладачем активною діяльністю студента, спрямованою на виконання поставленої дидактичної мети, але здійснюється без безпосередньої участі викладача.

Методичні матеріали для самостійної роботи мають передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента; виконуватись вона може у бібліотеці вишу, навчальних кабінетах, у домашніх умовах.

Під час виконання самостійної роботи у студента виникає проблемна ситуація, і він має знайти спосіб її вирішення, а потім перевірити його правильність.

З цих позицій механізм активізації пізнавальної діяльності можна подати, як самостійне проходження студентом основних етапів вирішення навчальної проблеми. Наприклад, однією з тем, винесених на опрацювання під час вивчення курсу “Методика навчання української мови”, є така: “Основні вправи з пунктуації та методики їх проведення”. Викладач пропонує завдання і тим самим створює проблемну ситуацію, під час якої студент аналізує завдання й усвідомлює сутність труднощів; організовує роздуми над проблемою, ставить питання з метою закріплення нових знань, пропонує завдання на застосування знань на практиці, удосконалює навички роботи з бібліографією окресленої теми.

Важливе місце для самостійної навчальної роботи студентів мають завдання з підготовки до практичних занять, бо вона вимагає відповідного рівня готовності: теоретичних знань – знання відповідного матеріалу, практичних – написання рефератів, доповідей, виступів.

Самостійна робота студента – це рівноправний елемент навчального процесу, і будуватись вона повинна таким чином, щоб у кожному конкретному випадку була представлена та міра оптимального співвідношення репродукції і творчості, яка б відповідала реальним умовам і можливостям студента.

Контроль за самостійною роботою забезпечує оцінку результатів навчання: формує моральні та вольові якості: організованість, наполегливість, працездатність, допомагає глибше осмислювати та засвоювати знання, підвищує їх творчу активність.

За дидактичними вимогами можна визначити такі види контролю, як: *попередній*, що сприяє виявленню рівня підготовки до самостійної роботи з різними джерелами інформації та в різноманітних видах діяльності; *поточний*, що враховує вміння виконувати різноманітні види самостійної роботи; *тематичний*, що розрахований на виявлення повноти якості знань в обсязі теми, розділу навчальної програми; *періодичний*, що забезпечує можливість для оцінювання знань та вмінь, набутих за певний час; підсумковий, що забезпечує перевірку знань та вмінь на останньому етапі навчання (залік, екзамен).

Формами контролю самостійної роботи можуть бути:

- усна перевірка (індивідуальне опитування, бесіда, повідомлення після підготовки конкретного завдання);
- письмова інформація про виконану роботу;
- виявлення практичних умінь роботи з друкованими джерелами та рекомендованою літературою.

Після вивчення спеціальної літератури за темою викладач може залучити групу до самостійного формулювання висновків.

Важливе місце у контролюванні самостійної роботи посідають семінарські заняття:

- 1) міждисциплінарні семінари, на яких відбувається комплексне обговорення певної проблеми;
- 2) проблемні семінари, де ставляться й обговорюються конкретні проблеми;
- 3) тематичні семінари, які присвячуються одній темі;
- 4) орієнтаційні семінари;
- 5) системні семінари тощо.

Важливою формою контролю самостійної роботи учня або студента є колоквіум.

За півтора-два тижні до проведення колоквіуму надають перелік тем, які виносять на обговорення, а також перелік необхідної спеціальної літератури. Протягом самостійної підготовки студентів до колоквіуму викладач у разі потреби надає необхідну допомогу у формі консультацій, порад, бесід. Колоквіуми можна проводити для невеликої групи протягом 25–30 хвилин. Від змістовності запитань, точності їх постановки залежить рівень знань учнів і студентів.

Стимулом до самостійної роботи є те, що позитивна оцінка, одержана на занятті, зараховується у систему балів (не більше трьох) і додається до підсумкового контролю з тієї чи іншої дисципліни в кінці семестру.

Однією з форм контролю самостійної роботи в позааудиторний час є спільна робота викладача й студента з організації наукових досліджень, є робота над курсовими та дипломними проектами.

Найбільш дієвою формою контролю за самостійною роботою є індивідуальні співбесіди, які можна проводити як на заняттях, так і в позааудиторний час. Вони використовуються, коли студент пропустив заняття, отримав незадовільну оцінку, має слабку загальну підготовку або ж хоче поглибити свої знання з тієї чи іншої теми. У такому разі він отримує індивідуальне завдання, а викладач періодично контролює його виконання.

Однією з форм контролю є письмові завдання. Серед них – контрольні роботи: підсумкові, проміжні. Ця робота дає змогу контролювати студентів протягом семестру.

Висновки. Отже, самостійна робота включає в себе такі складові, як самонавчання – процес самостійної освіти без участі викладача, самоосвіта – оволодіння знаннями, уміннями та навичками самостійно, власне самостійна робота – засіб активізації пізнавальної діяльності та розвитку логічного мислення.

Література

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі / А.М. Алексюк. – К. : Рад. школа, 1981. – 206 с.
2. Педагогічна майстерня сучасного вчителя: теорія і практика : підручник за кредитно-модульною технологією навчання для бакалаврів / [Т.Ф. Бельчева, С.С. Ізбаш, М.В. Елькін та ін.]. – Мелітополь : ММД, 2010. – 364 с.
3. Дичківська І.А. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.А. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. / З.І. Слєпкань – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
5. Симонок В.М. Вчимося працювати самостійно / В.М. Симонок // Вивчаємо українську мову і літературу – 2006. – № 12. – С. 2–5.
6. Щербина В. Урізноманітнення форм занять як засіб активізації самостійної творчої діяльності учнів / В. Щербина // Укр. мова і літ. в шк. – 1990. – № 2. – С. 6–8.

МОСТОВА А.О.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність проблеми формування творчого потенціалу вчителів іноземних мов інтенсивно зростає у зв'язку з інтеграцією України до європейського співтовариства, що посилює необхідність громадян володіти іноземними мовами. Це значною мірою підвищує попит на вчителів іноземних мов, які здатні виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні, підходити нестандартно і в найбільш ефективний спосіб до вирішення навчально-виховних завдань, формувати творчу особистість учнів.

Використання активних методів і форм навчання набуває подвійного значення: по-перше, творчий стиль діяльності викладачів практичних мовних дисциплін значно стимулює розумову активність студентів, розвиває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої мовленнєвої